

MINDENKI NYERTES STAVROS NIARCHOS FOUNDATION KULTURÁLIS KÖZPONT, ATHÉN

ÉPÍTÉSZ ARCHITECT: RENZO PIANO BUILDING WORKSHOP

SZÖVEG TEXT: GÖTZ ESZTER

FOTÓK PHOTOS: MICHEL DENANCÉ

A 2004-es athéni olimpiai játékok alatt sportpályának, majd tíz évig parkolóként használt hulladékterületen, Athéntól 4 km-re a tenger felé eső Kallithea városának szélén 2017-ben átadták azt az épületet, amelyben a Görög Nemzeti Opera és az új Nemzeti Könyvtár kapott helyet. A központ létrejötte több szempontból is rekordokat dönt: alighanem a valaha volt egyik legnagyobb kulturális beruházásra fordított adományt, 660 millió dollárt költött rá építtetője, egy jótékonyági alapítvány, majd elkészülte után a görög állam kezébe adta, de felvállalta a működtetés finanszírozását.

A milliárdos görög hajómágnás, Stavros Niarchos halála után létrehozott alapítvány célja az volt, hogy eltüntesse a 2004-es athéni olimpia után maradt hulladékterületeket és a megújítással egyben erősítse a kortárs görög kultúra pozícióit. Azzal a döntésével, hogy fedezze az új központ működési költségeit, de az éttermekből, kávézókból, kerékpárberletről, illetve fizetős rendezvényekből (a parkbeli programok túlnyomó része ingyenes) befolyó bevételek – ezt éves szinten 140 millió euróra prognosztizálták – az államot gyarapítják, folyamatos injekciót biztosít a válságos helyzetű görög gazdaságnak.

2008-ban meghívásos tervpályázatot írt ki a Kallithea határában álló terület hasznosítására. Kallithea neve görögül szép kilátást jelent, a 19. században

Athén első nagyobb kikötője volt, mielőtt Pireusz átvette az elsőséget. Ma sűrűn lakott, közepes méretű város Athén vonzáskörzetében, ahonnan a tenger helyett sokáig egy autópályát és egy jókora lebetonozott területet lehetett látni, utóbbit használták az olimpiai játékok idején sportpályának, majd gigantikus parkoló lett belőle. A pályázatot a Renzo Piano Building Workshop nyerte, ennek alapján épült meg 2012–2017 között a hajótulajdonosról elnevezett kulturális központ. A terv kulcseleme egy dél felé finoman lejtő, mesterséges, parkosított, 210 000 m²-es domb kiépítése volt, Piano és tervezőtársai ennek felső szélére telepítették a két szárnyból álló épülettömböt. Deborah Nevins tájépítész több ezer őshonos növényvel vette körül a házat, és észak-déli irányban egy széles sétánnyal kötötte össze a kulturális központot a tenger felé vezető úttal. A sétány mellett 30 méter széles, 400 méter hosszú mesterséges csatorna fut, amelyik elegendő párával látja el a hatalmas területet, de vitorlással hajózható, vízi versenyeket is rendeznek itt. A parkban játszótereket és futópályát, tankertészetet, szabadtéri mozi és tánciskolát, jazzkoncertekre alkalmas színpadot

is kialakítottak, így az egész létesítmény egy sokoldalú rekreációs zöldterületként újult meg, és kinyílt a panoráma a tenger felé. A szándék a Bernardo Tschumi által tervezett, 2009-ben elkészült athéni Acropolis Museum üresen hagyott felső szintjét idézi, amely magára az Akropoliszra néz, valóságos építészeti kiáltványként kommunikálva az üzenetet: a görög kultúra esszenciáját jelképező hely szobrai nem itt állnak, hanem európai múzeumokban. Renzo Piano csapata a tengerrel való közvetlen kapcsolatot perelte vissza ezzel a tájformáló gesztussal. A siker maradéktalan, az északi szélén 32 méternyire megemelt dombról gyönyörű kilátás, „kalithea” nyílik a tengerre.

Az épület leglátványosabb eleme a szinte lebbenően könnyed, 3-8 cm közötti vastagságú vasbeton héjtető, melynek íve a domb formáját követi. 100 000 m²-es felülete árnyékot ad a hőségben és energiát termel: az ide telepített fotovoltaiikus cellák 23,5 megawatt árammal látják el az épületet, ami fedezi a normál nyitvatartási idő energiaszükségletét. Ez az első európai középület, amely a fenntartható üzemeltetéséért LEED Platinum minősítést kapott. A tetőt acélsodronyokkal kifeszített karcsú acéloszlopok tartják. Az épület egyik szárnyát 33 000 m²-en a Görög Állami Operaház tölti be, két színházteremmel, helyiségekkel, öltözőkkel, kellék- és jelmeztárakkal. Az 1400 férőhelyes nagyterem a hagyományos típusú opera- és balettelőadások, a kisebb, 450 fős terem a kísérleti produkciók helyszíne lett.

A 27 000 m²-t elfoglaló könyvtár üvegfalai között a

ÉPÍTÉSZEK // ARCHITECTS:

RENZO PIANO BUILDING WORKSHOP

KIVITELI TERVEK // EXECUTIVE ARCHITECT:

BETAPLAN

TÁJÉPÍTÉSZEK // LANDSCAPE:

DEBORAH NEVINS AND ASSOCIATES, H PANGALOU AND ASSOCIATES

STATIKA // STRUCTURAL ENGINEER:

EXPEDITION AND OMETE

GÉPÉSZET, ELEKTROMOS // MEP ENGINEER:

ARUP AND LDK

AKUSZTIKA // ACOUSTICS:

ARUP ACOUSTICS

SZÍNHÁZTECHNOLÓGIA // THEATRE DESIGN:

THEATRE PROJECTS CONSULTANTS

KÖNYVTÁRTECHNOLÓGIA // LIBRARY CONSULTANTS:

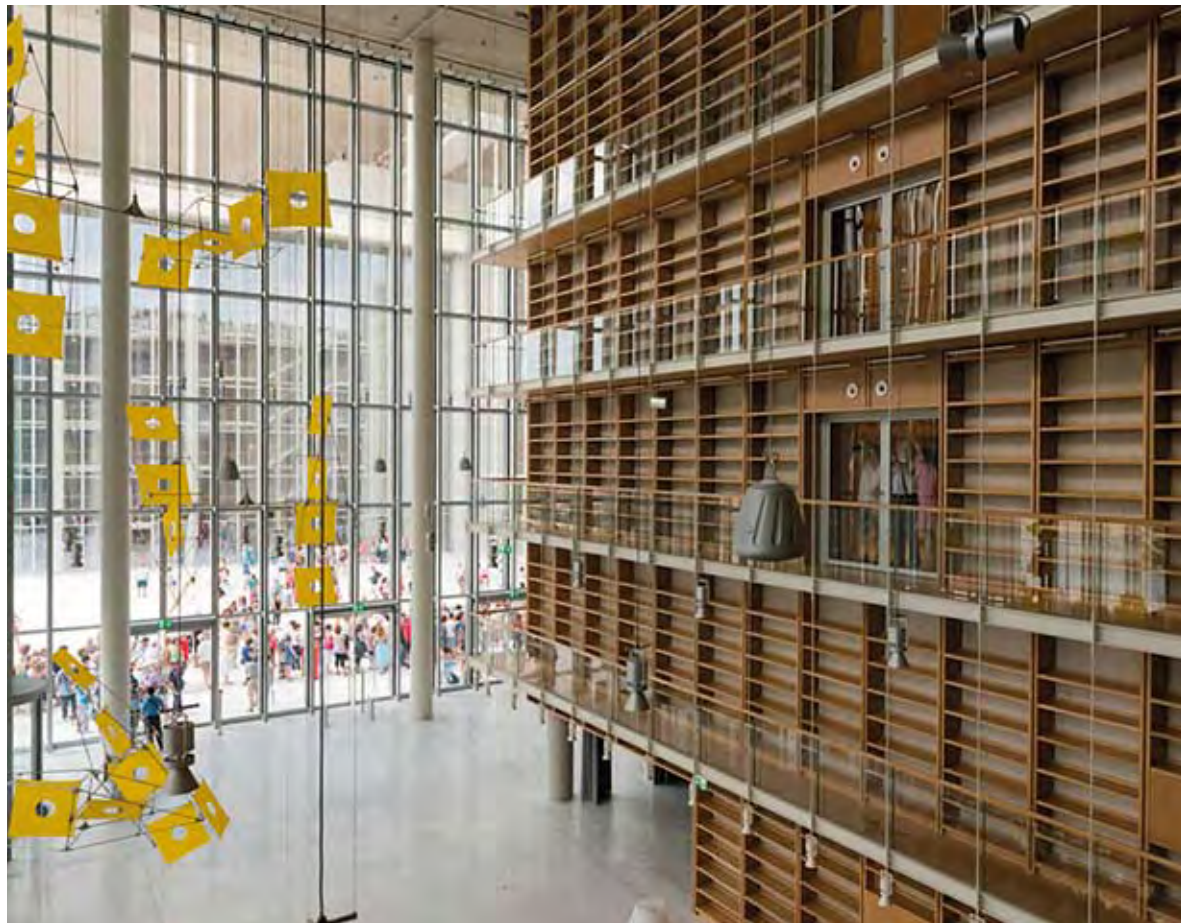
BRITISH LIBRARY

PROJEKTVEZETÉS, FENNTARTHATÓSÁG //

PROJECT MANAGER, LEED SUSTAINABILITY:

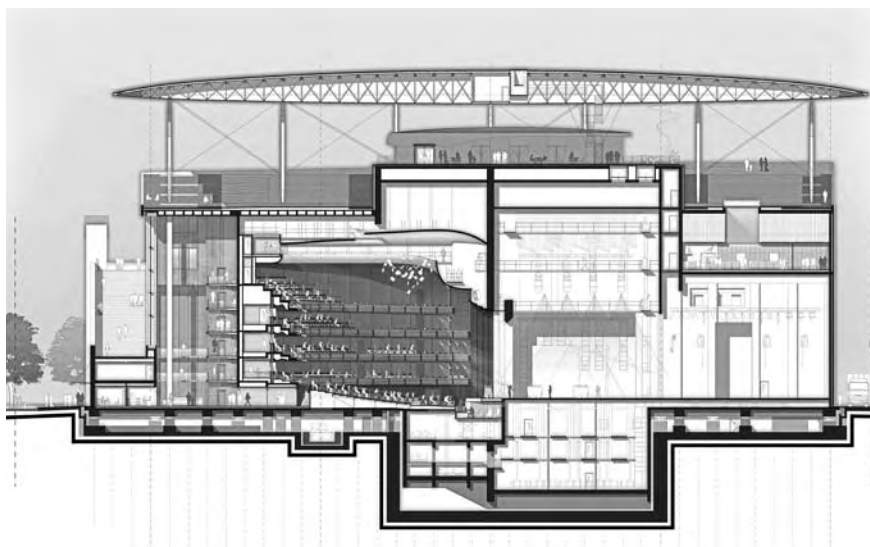
FAITHFUL AND GOULD

fából készült könyvespolc-falak és a mennyezetet tartó oszlopok összhatása olyan, mintha egy mesterséges erdőben járnánk, a gyűjteményben ritkaságok is szerepelnek, köztük mintegy 5000 kézirat, dokumentum, lemez és metszet. A több szint magas belső térben galériák gyanánt jelennek meg az egyes egységek, ez is a könyved, szinte anyagtalán érzetet erősíti, miközben óriási, 750 000 tételes könyvállomány tölti meg. A felső szintre épített olvasóterem a Lighthouse nevet kapta; négyzet alaprajzát üvegfalak veszik körbe, káprázatos, 360 fokkal rálátással Athénra és a tengerre. Az üvegdoboz még könnyedebbé teszi a lebegő tető és a nagy épülettömeg kapcsolatát. Ugyanakkor a kompozíció egésze ünnepélyességet sugall; az épület oldalához illesztett, széles külső lépcsősor az Akropoliszra induló egykori Panathenaia ünnepi menetének méltóságát idézi meg.

Az épület földszintje, az Agora részint a két intézmény közös fogadótere, részint a legváltozatosabb közösségi tevékenységek helye: vállalkozásokat segítő üzleti inkubátor, zenestúdió, gyerek- és ifjúsági rész, ideiglenes programok egyaránt helyet kaptak itt, illetve a könyvtár első szintjén. Igazi agora, a szó antik értelmében: a közösen töltött szabadidő, művelődés, élményszerzés, tanulás helye. Az egész épület használata a megnyitás óta igen sokoldalú, a tető alatt, az acéloszlopok közötti szabad térben például jógaórák folynak, a könyvtár előterében előadások, gyerekprogramok, az épület előtti négyzetes medence partján esti táncfolyamok. Ahogy a létesítmény egésze, úgy az épület megformálása is a mai görög kultúra támogatása révén célozza meg az ország erősítését, újra felmutatva az évezredek értékét: a közösség kultúráját.

WIN-WIN

STAVROS NIARCHOS FOUNDATION CULTURAL CENTRE, ATHENS, GREECE

In 2006, the Stavros Niarchos Foundation announced its plans to fund the development of the Stavros Niarchos Foundation Cultural Center. Renzo Piano Building Workshop was selected for the project following an invited competition in 2008. The brief was to transform a former parking lot left over from the 2004 Olympic Games. Located in the Kallithea district in the south of the Greek capital, the cultural centre creates new homes for the National Library of Greece and the Greek National Opera, tucked beneath a new 170,000 square metre sloping park and beside a 400 metre long rectangular lake. Now the complex is complete, the foundation is handing it as a gift to the Greek state, but will continue to contribute to its upkeep.